
Kolonizacja w XIX i na początku XX wieku

Kolonizacja w XIX i na początku XX wieku

Przyczyny ekspansji kolonialnej

Państwa Europy zachodniej w drugiej połowie XIX wieku, skupiły swą politykę na ekspansji kolonialnej. Działo się tak dlatego, że obszar Europy był już w tym czasie podzielony między kilka głównych mocarstw. Żadne z nich nie dążyło do konfrontacji, gdyż skupiano swą ekspansję na terenach pozaeuropejskich.

Kolejną przyczyną ekspansji kolonialnej państw europejskich była konieczność zdobycia surowców naturalnych oraz rynków zbytu dla swych towarów. Ważną rolę odgrywała także idea posłannictwa białego człowieka, zgodnie z którą uważano, że Europejczycy powinni skolonizować cały świat i wprowadzić na nim europejski model kultury. Niekiedy kolonizacja odbywała się na drodze militarnego podboju, a czasami poprzez zdobycie gospodarczej dominacji na danym terytorium. Duże znaczenie miał tu kolonizowany region świata, gdyż inne metody stosowano wobec prymitywnej Afryki a inne wobec lepiej rozwiniętej Azji.. Poza mocarstwami europejskimi także Stany Zjednoczone i Japonia rozpoczęły w tym czasie ekspansję kolonialną.

Jednak z drugiej strony patrząc, wiek XIX był też początkiem procesu dekolonizacji. W pierwszej połowie tego wieku Hiszpania i Portugalia utraciły większość ziem ze swych potężnych imperiów kolonialnych. Stało się tak z powodu niepodległościowych rewolucji w Ameryce Południowej.

Kolonizacja brytyjska

W XIX wieku ekspansja brytyjska była skupiona na terenach Azji i Afryki. Jednym z najważniejszych celów polityki Wielkiej Brytanii stało się zdobycie kontroli nad bardzo bogatymi terenami Chin. Było to co prawda niezależne państwo, z tradycją państwową sięgającą kilku tysięcy lat, jednak w XIX wieku Chiny były państwem zdecydowanie zacofanym w stosunku do Europy. Wydarzeniem decydującym o losach XIX-wiecznego „Państwa Środka” była tzw. wojna opiumowa. Wybuchła ona po tym jak cesarz Tag-Kuang zakazał importu tego narkotyku. Sprowokowało to Brytyjczyków, którzy na handlu opium zarabiali bardzo duże pieniądze. Rząd brytyjski postanowił więc zainterweniować. Wojna trwała od 1839 do 1842 roku. Zakończył ją układ w Nankinie, zgodnie z którym Wielka Brytania otrzymała Hong-Kong oraz duże udogodnienia w handlu z Chinami.

W latach pięćdziesiątych w Chinach z powodu niezadowolenia z decyzji nankińskich wybuchło powstanie tajpingów, które jeszcze bardziej osłabiło państwo. Pod koniec XIX wieku doprowadziło to do podziału formalnie suwerennych Chin na strefy wpływów kontrolowane przez mocarstwa europejskie i Japonię.

Kolejnym terenem azjatyckim pod kontrolą brytyjską były Indie. W 1851 roku wybuchło powstanie Sipajów (żołnierzy hinduskich w służbie brytyjskiej). Zostało ono stłumione przez wojska Wielkiej Brytanii w 1858 roku. W wyniku tego odebrano Kompanii Wschodnioindyjskiej władzę nad Indiami. Powołano tam wicekróla, który rządził większością Indii. Na pozostałych terenach panowali zależni od Brytyjczyków radżowie.

Wielka Brytania kontynuowała także swoje podboje kolonialne na kontynencie afrykańskim. Po tym jak w 1869 roku uruchomiono kanał sueski, Brytyjczycy przejęli kontrolę nad Egiptem. W latach 1881-1885 wybuchło z tego powodu w Sudanie antybrytyjskie muzułmańskie powstanie Mahdiego. Z kolei na południu Afryki Wielka Brytania postanowiła przejąć kontrolę nad Oranią i Transwalem, czyli afrykanerskimi państwami stworzonymi przez holenderskich osadników (osadnicy zwani byli Burami). Konflikt nazywany został wojną burską i trwał w latach 1899-1902. Zakończył się zwycięstwem Brytyjczyków i utworzeniem Unii Południowej Afryki (dzisiaj RPA), która została brytyjskim dominium.

Poza podbojami w Afryce Północnej, Brytyjscy podróżnicy spenetrowali prawie całą Afrykę środkową. Kontrolowali w wyniku tego rozległe terytoria łącznie z dzisiejszą Nigerią.

Kolonizacja francuska

Francja podobnie jak Wielka Brytania, próbowała zdobyć jak największe wpływy w Chinach, co udało im się w roku 1860. Francji w tym czasie udało się także przejąć kontrolę nad Indochinami, czyli terenem dzisiejszego Wietnamu, Laosu i Kambodży. Poza tym Francuzi skolonizowali lub podporządkowali sobie całą północno-zachodnią Afrykę. Zresztą pod koniec XIX wieku ekspansja w Afryce północnej prawie doprowadziła Francję do wojny z Wielką Brytanią, gdyż ich interesy starły się na ziemiach dzisiejszego Sudanu. Jednak konfliktowi udało się zapobiec.

Kolonizacja niemiecka

Niemcy rozpoczęły proces kolonizacji na wielką skalę dopiero po zjednoczeniu w roku 1871. Były już w dużym stopniu opóźnione w stosunku do innych mocarstw europejskich, więc wiele terytoriów było już w tym czasie kontrolowane przez europejskich rywali Niemiec. Podobnie jak inne mocarstwa, pod koniec XIX wieku Niemcom udało się zdobyć swoją strefę wpływów w Chinach. Głównie dzięki militarnej pomocy Niemiec udało się stłumić chińskie powstanie bokserów, które wybuchło w 1900 roku. Skutkiem powstania było całkowite osłabienie Chin i w końcu upadek cesarstwa w 1911 roku.

Niemcy zdobyli też kilka kolonii w południowej Afryce, między innymi tereny dzisiejszej Namibii. W 1904 roku miało tam miejsce powstanie ludów Herero, stłumione przez Niemców.

Kolonizacja japońska

Japonia do połowy XIX wieku była państwem znacznie odbiegającym od mocarstw europejskich pod względem gospodarczym i technologicznym. Wynikało to w dużej mierze z izolacjonistycznej polityki prowadzonej od wielu stuleci przez japońskie rządy. Jednak w 1854 roku flota USA pod dowództwem admirała Perry'ego zmusiła Japonię do otwarcia się na świat. Po tych wydarzeniach przyspieszenia nabrał proces reform Meidzi (po japońsku oświecenie). Uratowało to kraj przed uzależnieniem kolonialnym oraz wzmocniło i unowocześniło jego gospodarkę. Zniesiono przywileje samurajów, wprowadzono powszechny obowiązek edukacji oraz służby wojskowej. Wprowadzono także konstytucję i system parlamentarny. Dzięki temu nastąpił szybki rozwój gospodarczy oraz wzmocnienie armii. Dzięki unowocześnieniu przemysłu zwiększono produkcję, co spowodowało z kolei poszukiwanie nowych rynków zbytu dla japońskich towarów. Jednocześnie potrzebowano coraz więcej surowców mineralnych, których wyspiarska Japonia nie posiadała zbyt wiele. Naturalnym stało się, że Japonia zaczęła, podobnie jak państwa europejskie, dążyć do ekspansji kolonialnej. Po pokonaniu w 1905 roku Rosji, Japonii udało się sięgnąć po kolonie takie jak Korea, czy Formoza. Japończycy posiadali także swoją strefę wpływów w Chinach.

Skutki XIX-wiecznej ekspansji kolonialnej

W początkach XIX wieku w wyniku kolonizacji, mocarstwa Europejskie zdobyły w świecie dominującą pozycję. Jednak na początku wieku XX nie było już właściwie terenów nieskolonizowanych. Sytuacja ta musiała prowadzić do konfliktów. Z podziału kolonii najbardziej niezadowolone były Niemcy, gdyż one rozpoczęły proces kolonizacji najpóźniej i odniosły w związku z tym stosunkowo najmniejsze korzyści. Dążenia do powiększenia terytoriów kolonialnych przez Niemcy stały się więc jednym z głównych powodów wybuchu I Wojny Światowej.